

Norge mål för resor i Förintelsens spår

Polen och Auschwitz förvisso, men nu ska svenska skolorndomar få resa i Förintelsens fotspår även till Norge.

Årets stipendium från Micael Bindefelds stiftelse till minne av Förintelsen kommer att användas till resestipendier.

Totalt deporterades nästan 800 norska judar till Polen och Tyskland. Knappt 40 av dem överlevde.

Några av dem som trots allt klarade sig undan deporteringarna var de judiska bröder som trädgårdsmästaren Rolf A Syversen hittade i sitt växthus i Oslo i oktober 1942.

Syversen, senare skjuten av nazisterna, bestämde sig för att tillsammans med tre andra organisera en räddningsaktion med hjälp av firmans lastbilar. Under sju veckor vintern 1942 körde man skytelltrafik och lyckades transportera mellan 600 och 1000 normän till gränsen mot Sverige. Hur många som hjälptes totalt är oklart, men cirka 350 av dem hade judisk härkomst.

Människorna gömde sig bakom potatissäckar, barnen hölls tysta med hjälp av sömmedel. Svenska passagerare i de flesta fall till fots – ofta till Värmland.

Väldigt många gånger hamnade människor av en slump i hjälpverksamheten. De ställes inför ett val: ska jag hjälpa och riskera mitt eget liv, eller ska jag låta bli? Det fanns ju ingen färdig system för det här, säger Anna Florén, programchef på Voksenåsen och mottagare Micael Bindefelds stipendium till minne av Förintelsen.

Voksenåsens kulturcentrum ligger vackert beläget utanför Oslo. Norska staten gav det 1955 som ett tack-för-hjälpen-under-kriget-gåva till Sverige och hit ska nu svenska skolorndomar få komma och lära om Förintelsen ur ett nordiskt perspektiv. De första så kallade hägkomstresorna skulle genomföras i mars 2020, men blev avlydd på grund av pandemin. Nu hoppas Anna Florén att resorna ska komma igång på allvar i april i år.

Projektet har tagits fram i samarbete med Forum för levande historia som 2018 fick ett uppdrag från regeringen att stärka förutsättningar för just hägkomstresor till Förintelsens minnesplatser. Traditionellt har dessa gått till Polen och Auschwitz. Anna

Anna Florén, programchef på Voksenåsen utanför Oslo, tar emot stipendiet på 650 000 kronor som ska användas till stipendier till svenska skolorndomar, berättar hon.

FOTO: JESSICA GÖTTV

Micael Bindefelds mormor kom från en stor judisk familj i Trondheim. Ändå hade han dåliga kunskaper om vad som hände norska judar under kriget.

FOTO: TT/ARKIV

Motståndsmannen Georg W Fossums bild hittades på 1990-talet och är den enda som finns på de 529 norska judar som lämnade Oslo på båten Donau den 26 november 1942. Slutdestinationen var Auschwitz och mer än hälften gasades ihjäl direkt.

FOTO: GEORG W FOSSUM/TI/ARKIV

Florén ser fler fördelar med att högstadie- och gymnasieungdomar nu får studera Förintelsens utifrån de norska judarnas historia.

– Historien kommer närmare geografiskt, socialt och kulturellt, dessutom får vi kanske ett annat perspektiv på Sveriges roll under andra världskriget. Gränsen mot Sverige blev ju nödtvungen, men den kunde också vara stängd, säger Anna Florén.

Fram till våren 1942 var det svårt att få uppehållstillstånd i Sverige. Att vara av judisk börd räknades inte som asylskäl och bedömden vid gränsen var godtycklig. Det finns exempel på judar i Norge som försökte fly till Sverige år 1941 men som nekades inträde. Violinisten Leif Wolfberg – skildrad i Ola Larsmos essäbok ”Djävulsnotan” – var en av dem. Han deporterades sedan till Auschwitz men lyckades överleva.

Den 26 november 1942 deporterade nazisterna 529 norska judar ombord på båten Donau. Från den polska hamnen Stettin gick resan till Auschwitz där mer än hälften av dem gasades ihjäl direkt. Deporteringen från Norge blev årets mest uppmärksammade nyhet i Sverige och efter den blev det också möjligt för norska judar att få asyl i Sverige.

– Vi vill berätta om den här historien i Sverige för vi tror att den inte är så känd, och den norska Förintelsen är så nära man kommer sin egen lokala historia.

Den norska självvannsakningen har på sistone handlat om motståndsmännens ansvar – vad visste de? Kunde de hans hjälp de norska judarna mer än vad som skedde – en diskussion som startade med Marte Michelets bok ”Hva visste hjemmefronten?”, framhåller Anna Florén.

Tanken med hägkomstresorna är – förutom kunskap och utbildning – att få svenska elever att reflektera över det personliga ansvaret hos den som står bredvid, enligt Anna Florén.

Varia perspektiv på Sveriges roll under andra världskriget är det då som betonas?

– En nyansering, det är så lätt att fastna i ett historiskt narrativ om att Sverige gjorde det jättebra och räddade alla, eller att Sverige tillät permittennttrafik och agerade helt förfärligt. Det faktum att Sverige var neutralt gjorde att över hälften av de norska judarna hade någonstans att fly. Men det var inte bara gott, det fanns också svårigheter, och det kunde vara godtyckligt. Små tillfälligheter kunde avgöra om du levde eller dog. (TT)

Madonna och Britney Spears. FOTO: ADAM HSEH/TT

Madonna öppnar för världsturné – med Britney

MUSIK Madonna verkar sugen på en ny arenatur. När den 63-åriga popstjärnan fick frågan under en livesändning på Instagram kom hon med ett oväntat tillägg: ”Jag och Britney, vad tror ni om det?”, skriver Variety.

– Jag är inte säker på om hon vill, men det vore coolt, sade Madonna och fortsatte med att referera hennes och Britney Spears outladdade kyss på scenen under musikkanalen MTV:s VMA-gala 2003.

– Vi kunde återskapa originalet.

Britney Spears, som nyligen blev fri från sin pappas förmyndarskap, har inte stått på scen sedan oktober 2018.

Madonna avslöjade också i livesändningen att hon håller på att spela in ny musik tillsammans med olika artister, vilka är ”hemligt”. (TT)

Nanna Blondell dyker upp i andra säsongen av ”Partisan”. FOTO: NENT/PRESSBUD

Så blir andra säsongen av ”Partisan”

TV Nanna Blondell (”Red dot”, ”Black Widow”) avslutar till Amir Chamidins thrillerserie när det blivit dags för en ny säsong om det slutna jordbröksmannshälet Jordnära.

– Jag är både stolt och glad över att få vara en del av säsong två av ”Partisan”. Jag ser fram emot att publiken återigen får ta del av denna ovänliga och unika serie”, säger Nanna Blondell i ett pressmeddelande.

Nya i rollistan är även Aaron Stanton (”Mad Men”), Julia Hevøus, Jens Hultén, Kim Sulocki och Vala Norén. Kvar sedan tidigare är Anna Björk, Linus Wahlgren, Sofia Karemby och Emelie Garbers.

Den första säsongen av Partisan utnämndes till årets dramaserie vid Canneseries 2020.

Säsong två får premiär på Viaplay senare i vår. (TT)

Micael Bindefelds stipendium till minne av Förintelsen

Årets stipendium på 650 000 kronor går till Anna Florén, programchef på Voksenåsen. Pengarna ska gå till stipendier till de skolelever som ska få göra så kallade hägkomstresor. En del av prispengarna – 100 000 kronor – ska dock användas till en särskild resa för ”en handplockad

grupp med unga svenskar som uppfattas som morgondagens makthavare”. De 30 deltagarna ska utses av stiftelsen tillsammans med Voksenåsen. – Det är unga ledare på väg upp, journalister, akademiker och representanter från näringsliv, influerare, artister, säger Anna Florén.

Micael Bindefeld hoppas att årets stipendium ska resultera i att fler får kunskap om nordisk förintelsehistoria.

– Inte ens jag själv som är jude, och som har en mormor som kom från en stor judisk familj i Trondheim, kände till omfattningen av deportationerna av norska

judar och att en tredjedel av Norges judar deporterades till koncentrationsläger. Att försöka hitta nya berättelser om Förintelsen – och få dem spridda – var de viktigaste drivkrafterna för Micael Bindefeld när han startade stiftelsen för åtta år sedan. – Berättelser som tar tag i,

berör och stannar kvar i en ny generation som behöver upplysas om Förintelsens färor, säger han nu.

– Det handlar också om att se hur lätt demokratin och dess funktion pulveriserades under okkupationen av Norge och hur nära det var att Sverige också drogs med.